

Vänsterpress om klimat och miljö – juli 2019

Dagligen påminns vi om klimathotet och dess konsekvenser: Värmerekord efter värmerekord slås under dessa dagar över hela Europa. Larmrapporter från Svalbard där medeltemperaturen under de senaste ökat dramatiskt. Smältande polarisar i Arktis. Extrem torka och skogsbränder i Australien. Allt vanligare extrema oväder. Listan kan göras lång.

Samtidigt förvärras även andra miljöproblem, t ex de enorma mängder plast som samlas i haven och som utgör en stor fara för allt liv där.

Vad gör då politikerna? Märkligt nog så verkar de vara förlamade. De pratar en hel del, men mycket litet görs i praktiken. Så här kan det inte fortsätta. Det som krävs är radikala åtgärder för att stoppa upp och vända utvecklingen. De följande artiklarna tar upp olika aspekter på av detta.

Se även:

[Vänsterpress om kampen mot klimathotet – sommaren 2019](#) (juli), Mike Shaugnessy:
[Klimatkrisen – vilka övergångskrav ska ekosocialister driva kampanj om?](#) (juni) samt Lola Seaton: [Frågor till ekosocialister](#)

Debattinlägg: Sven-Eric Liedman, [Vi måste välja mellan jordklotet och jobben](#) (Aftonbladet)

Argument: [23 smarta svar att ge till alla klimatskeptiker](#) (Expressen)

Martin Fahlgren 26/7 2019

Innehåll

Internationalen	1
<i>Ekosocialism är vägen!</i>	<i>1</i>
<i>Den amerikanska regeringen borde förklara klimatnödläge</i>	<i>2</i>
Offensiv	4
<i>Karl Marx ekologiska socialism vägledare för dagens kamp</i>	<i>4</i>
Proletären.....	10
<i>En miljon arter hotas av utrotning – därför är den biologiska mångfalden så viktig</i>	<i>10</i>

Internationalen

Ekosocialism är vägen!

Ledare

Internationalen 19/7 2019

- ▶ Anglo-amerikansk vänstervåg inspirerar
- ▶ Men ”grön socialdemokrati” räcker inte
- ▶ Vi behöver ekosocialistisk gräsrotsorganisering

Få har väl missat den amerikanska presidentens senaste twitterinlägg där han menar att fyra av Demokraternas kongressledamöter, däribland Alexandra Ocasio-Cortez från the Bronx i New York, borde ”åka hem och hjälpa till att fixa de totalt förstörda och brottsförföljda platser de kommer ifrån” i stället för att kritisera USAs regering. Detta inlägg är kopplat till den pågående förföljelsen av migranter i USA och den våg av aktivism som gör motstånd mot den bland annat genom att försöka avskaffa de interneringsläger som den amerikanska gräns-polisen driver.

Det här är inte den första mediala konflikten mellan Ocasio-Cortez, eller AOC som hon ofta kallas, och fascistoida republikaner. För någon månad sedan var AOC i hetluften när hennes mest centrala politiska vision, en Grön New Deal, debatterades i kongressen och sågades av konservativa.

Det ledde till en våg av stöd för AOC i vänsterpolitiska grupper på sociala medier. Denna våg av stöd är del av en generell tendens hos kamrater i många delar av världen att inspireras av vänstervågen i amerikansk och brittisk parlamentarisk politik med Bernie Sanders, Democratic Socialists of America och Jeremy Corbyn och av vänsterorienterade media som amerikanska magasinet *Jacobin* och brittiska hemsidan Novara Media.

Den svenska vänstern är inget undantag. I en kulturartikel i *Aftonbladet* (1/7 2019) skriver debattören Sinziana Ravini uppskattande om *Jacobin*-grundaren Bhaskar Sunkara. Parlamentariska Grön New Deal-förslag tas ofta upp av debattörer och aktivister som exempel på att socialismen är på framfart. Vissa hakar till och med på Novara Media-grundaren Aaron Bastani och kallar sådana keynesianska investeringsprogram för kommunism, under rubriken ”Fully Automated Luxury Communism” (vilket kan översättas till helautomatiserad lyx-kommunism). Men hur användbar är denna anglo-amerikanska gröna socialdemokratiska vision?

Konfliktlinjen mellan AOC och andra engelskspråkiga demokratiska socialister å ena sidan, och nyfascister som Trump å andra sidan, är verklig och viktig. Det betyder dock inte att man behöver svälja idéer om en Grön New Deal eller Fully Automated Luxury Communism med hull och hår.

Den som gräver djupare än att titta på populära filmklipp och twitterinlägg märker snart att det finns en debatt inom den anglo-amerikanska vänstern och i internationella vänsterpolitiska forum om just dessa idéer. För att ta ett exempel så lanserade den Albuquerque-baserade urfolksorganisationen Red Nation härom månaden en Röd Deal för antikapitalistisk revolutionär kamp som protest mot den Gröna New Deal som de ser som ”samma gamla deal”. Så när Ravini i sin text i *Aftonbladet* kallar Sunkara för unga amerikanska socialisters ideolog är det en sanning med modifikation.

Svenska socialister som läser *Jacobin* och gillar AOC bör lägga det på minnet. Eller ännu hellre utvidga sin internationella socialistiska karta till att inkludera inte bara brittiska och amerikanska visioner om en framtida kommunism som är underligt lik socialdemokratins Sverige, utan också – och framför allt – de många ekosocialistiska gräsrotsrörelser som

befinner sig i frontlinjen av kampen mot det koloniala, kapitalistiska system som förstör vår planet.

Den revolutionära rörelsen i Sudan, bönder och arbetare som masstrejkar i Indien, eller gummitapparnas fackliga kamp för sitt levebröd och regnskogen i brasilianska Amazonas borde få minst lika mycket uppmärksamhet som de socialdemokrater som Trump angriper på Twitter.

Den amerikanska regeringen borde förklara klimatnödläge

Meagan Day

Internationalen 25/7 2019

Bernie Sanders och Alexandria Ocasio-Cortez (i talarstolen) propagerar för en "New Green Deal".

- ▶ **16 länder och 740 myndigheter har redan förklarat nödläge för klimatet**
- ▶ **Blumenauer, Ocasio-Cortez och Sanders vill att USA också gör det**
- ▶ **Bästa chansen att driva igenom detta lagförslag är att ta till gatorna**

För att rättfärdiga sin administrations barbariska aktioner vid gränsen i söder använder Donald Trump tal om kris. I maj 2019 förkunnade ett panikspridande uttalande från Vita huset att USA "har invaderats av hundratusentals personer som kommer genom Mexiko". Detta "ihållande inflöde av olagliga utlänningar" "översvämmar våra skolor, överbefolkar våra sjukhus, åderlåter vårt välfärdssystem och orsakar ett oräkneligt antal brott", sa administrationen.

Det är förstås skitsnack. USA upplever för närvarande ett nettoutflöde av papperslösa invandrare. Och även om vi inte gjorde det, så har dessa människor rätt att migrera för att skapa sig ett liv utan hänsynslöst våld och ekonomisk förödelse – ett kaos som till stor del har skapats av USA.

Vi "översvämmas" inte av invandrare, vi *är* dom, och deras närvaro i vårt land utgör inte någon kris. Men vår regerings övergrepp mot dem utgör absolut en kris.

Trumpadministrationen åberopade nyligen den Internationella lagen om extraordinära ekonomiska befogenheter för att rättfärdiga sin omänskliga behandling av invandrare på amerikansk mark. Det framstod för kongressledamot Earl Blumenauer från Oregon som oförsvarligt hyckleri. Om vi istället skulle använd talet om kris för att beskriva ett faktiskt massnödläge:

det överhängande hotet om en klimatkatastrof, som Trumpadministrationen kategoriskt negligerar, och som till skillnad från närvaron av papperslösa invandrare kräver drastiska och omedelbara politiska handlingar för att säkerställa allmänhetens säkerhet?

Blumenauer har förenat sig med Bernie Sanders och Alexandria Ocasio-Cortez och föreslår lagstiftning som förklarar den globala upphettningen som ett nationellt och internationellt nödläge. Resolutionen överlämnades till Representanthuset i tisdags. För att ta itu med den rådande krisen kräver den ”en nationell, social, industriell och ekonomisk mobilisering av Förenta staternas resurser och arbete i massiv skala för att bromsa, vända, lindra och förbereda för konsekvenserna av nödläget för klimatet och återställa klimatet för framtida generationer.”

Lagstiftningen kanske har inspirerats av Trumps dubbelhet, men tanken uppstod inte fullt utvecklad i Blumenauers huvud. Den är ett svar till de klimataktivister som allt högre har krävt att nationella, statliga och lokala regeringar i hela världen förklarar klimatkrisen som ett nödläge.

I april ockuperade gruppen Extinction Rebellion centrala London i tio dagar. ”Vetenskapen är tydlig: det är underförstått att vi står inför ett exempellöst globalt nödläge”, säger gruppen. ”Vi befinner oss i en situation på liv och död, som vi har skapat själva. Vi måste agera nu.” Extinction Rebellions första krav är att regeringarna ”måste säga sanningen genom att förkunna ett nödläge för klimatet och ekologin, och arbeta med andra institutioner för att sprida hur brådskande det är med förändringar.”

Den USA-baserade klimataktivistgruppen The Climate Mobilization har också förkunnande av ett nödläge som sitt mest trängande krav, och bedriver en kampanj för att pressa regeringar att skriva under. Gruppen säger att ”förklara nödläge för klimatet är det första livsviktiga steget för att starta de omfattande mobiliseringar som behövs för att rädda och återuppbygga civilisationen”.

Som svar på Extinction Rebellions protester förklarade Storbritanniens Underhus ett nödläge i maj. Liknande deklARATIONER strömmar in från hela världen.

Hittills har nödläge för klimatet förklarats av 740 myndigheter globalt, varav en är New York City, som förklarade ett nödläge i juni. Los Angeles verkar ha bestämt sig för att följa efter.

Den gemensamma resolution som Blumenauer, Ocasio-Cortez och Sanders har föreslagit skulle göra USA till det sjuttonde och största landet att hörsamma klimataktivisternas uppmaning att förklara ett krisläge.

Det återstår att se om resolutionen om USA:s federala nödläge för klimatet har det stöd som krävs för att den ska bli lag. USA:s regering har nära band till fossilbränsleindustrin, band som hittills har förhindrat politiska representanter att röra allt som, vilket denna resolution gör, öppnar dörren för en nationell mobilisering för att sluta utvinna fossila bränslen och övergå till ekonomi utan utsläpp.

Även om resolutionen inte är bindande så pekar den helt klart fram mot en tillämpning av en Grön New Deal, som Ocasio-Cortez och Sanders föreställer sig kommer att innebära slutet för eran av fossila bränslen.

Det finns ett annat skäl till att lagstiftarna kan vara tveksamma att rösta på ett lagförslag som röjer vägen för en Grön New Deal (GND), trots tydliga bevis på att vi verkligen står inför ett nödläge för klimatet.

GND handlar inte bara om att rädda planeten: den handlar om att göra det på ett sätt som stärker arbetarna och undergräver ojämlikheten, eftersom det till att börja med var det nuvarande kapitalistiska systemet som förde oss till undergångens rand. För detta ändamål skulle GND skapa miljontals gröna jobb, och kräver att de skulle ha ”en lön för att försörja

sina familjer, tillräcklig familje- och medicinsk ledighet, betald semester och säkra pensioner för alla människor i USA”.

Amerikanska politiker står inte bara i tacksamhetsskuld till fossilbränsleindustrin, de står i tacksamhetsskuld till kapitalistklassen i stort.

Att minska arbetslösheten och bygga arbetarnas makt. – inklusive att tillhandahålla allmän sjukvård, utbildning och bostäder, som också skisseras i GND – gör utsugningen svårare, vilket innebär att profiterna för de få kommer att minska medan levnadsstandarden för de många förbättras.

Det är ingen tvekan om att GND kommer att möta ett enormt motstånd i maktens salar, och detta motstånd kan börja med att denna deklaration röstas ner. Den bästa chansen vi har att driva igenom detta lagförslag är att ställa till med kalabalik på gatorna. Det är en sund politik: när folket vid makten inte vill ge med sig måste majoriteten skapa tryck utifrån för att tvinga fram det de vill. Det är ingen lätt uppgift. Men om folk kämpar tillräckligt hårt kan vi kanske få USA – den största koldioxidnedsmutsaren i världshistorien – att formellt erkänna den *verkliga* krisen.

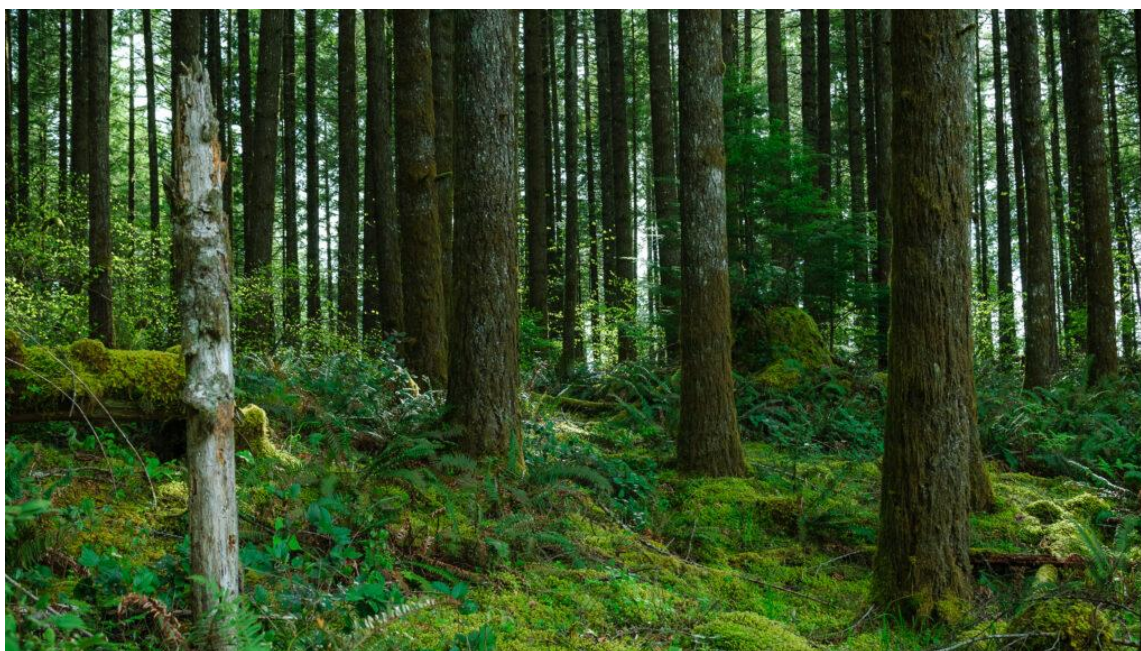
Ur [Jacobin magazine](#), 10 juli 2019. Översättning, Göran Källqvist.

Offensiv

Karl Marx ekologiska socialism vägledare för dagens kamp

Arne Johansson

Offensiv 20/7 2019

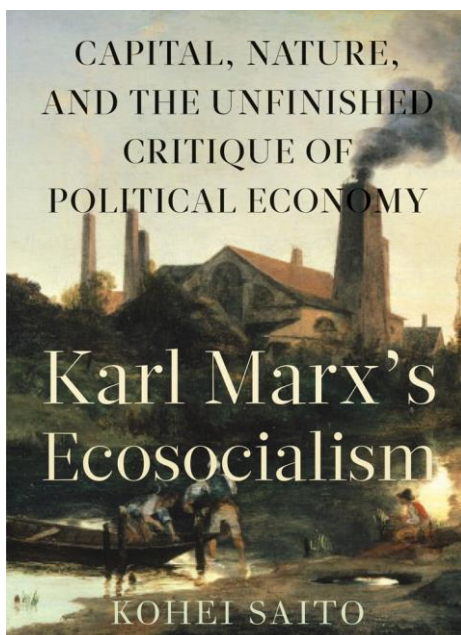

Inte bara jordbruket, utan också skogsbruket är ohållbart inom kapitalismen. Marx oroade sig redan på 1860-talet över den "energiska förstörelsen av skogarna". (Foto: Loren Kerns / Flickr CC)

Alltför många socialister, även bland dem som gärna ser sig som revolutionära marxister, har varit sorgligt sena med att upptäcka och förstå den ekologiska analys av kapitalismens olösliga reva i metabolismen (ämnesomsättning) med jorden och naturen som påbörjades av Karl Marx och Friedrich Engels på 1800-talet.

Den japanske Marxforskaren Kohei Saito har med boken *Karl Marx's Ecosocialism – Capital, Nature and the Unfinished Critique of Political Economy* (Monthly Review 2017)

gett ett nytt och viktigt bidrag till att rätta till denna brist i en tid när kapitalismens rovdrift på människor och natur närmar sig tipp-punkter som hotar att göra stora delar av planeten obeboelig.

Saito, som är biträdande ekonomiprofessor vid universitetet i Osaka, bygger i hög grad boken på den enorma mängd av Marx' opublicerade anteckningar som han arbetar på att ge som en av redaktörerna för det ofullbordade mastodontprojektet Marx-Engels-Gesamtausgabe (MEGA) om pionjärernas samlade verk.

Nytt är en detaljerad redovisning av hur Marx enorma intresse för dåtidens senaste naturvetenskapliga forskning utvecklades i ämnen som biologi, kemi, geologi och mineralogi med utgångspunkt från krisen för kapitalismens industriella jordbruk och den reva som han beskriver i metabolismen (ämnesomsättningen) mellan människa och natur som idag kallas det ekologiska kretsloppet. Saito visar i hur hög grad detta var frågor som sysselsatte Marx under det ofullbordade arbetet med *Kapitalet* efter publiceringen av dess första del 1867.

Även om det hittills är Friedrich Engels i det socialistiska radarparet Marx-Engels som har varit mer känd för sina naturvetenskapliga skrivelser i *Anti-Dühring* och hans ofullbordade men postumt utgivna *Naturens dialektik*, redovisar Saito ett minst lika stort intresse för dessa frågor från Marx – hela tiden i nära kontakt med Engels.

Inte mindre än en tredjedel av Marx anteckningsböcker, späckade med fragment, utdrag och kommentarer, är gjorda under hans sista 15 år i livet, varav nästan hälften handlade om naturvetenskapliga ämnen. Därmed motbevisas också grundligt de så kallade ”västerländska marxister” (i Frankfurtskolan med flera) som länge har kritiserat Engels härledning av de dialektiska rörelselagarna ur naturen som en omarxistisk förvrängning och hävdade att Marx historiska materialism endast kan användas om det mänskliga samhället.

Saito hyllar i förordet de viktiga insatser för att återupptäcka Marx' analys om kapitalismens irreparabla metaboliska reva som de socialistiska professorerna Paul Burkett och John Bellamy Foster har plogat för alltsedan Burketts *Marx and Nature*, 1999, och Fosters *Marx's Ecology*, 2000.

Med benägen hjälp av tidskriften *Monthly Review*, som Foster är redaktör för, har dessa effektivt bemött de vanföreställningar om Marx som en ekologiskt naiv anhängare av industriell tillväxt (”prometeanism”) som länge har florerat bland både gröna teoretiker och ”det första stadiets ekosocialister” som Ted Benton, André Gorz, Michael Löwy, James O'Connor och Alain Lipietz.

Att Marx idag inspirerar till ekologisk forskning världen runt är viktiga framgångar för denna teoretiska kamp, liksom de ekon av denna som alltmer går igen bland både miljöforskare och debattörer som Naomi Klein i *Det här förändrar allt – kapitalismen kontra klimatet*.

I *Karl Marx's Ecosocialism* visar Saito hur Marx successivt utvecklade sin analys av kapitalismens "metaboliska reva". Saito medger att den unge Marx fascination över kapitalismens enorma utveckling av produktivkrafterna ibland kan uppfattas som "produktivistisk", även om han redan i sina anteckningsböcker från Paris 1844 och de *Ekonomisk-filosofiska manuskripten* beskriver kapitalismens växande klyfta (alienation, förfrämmande) mellan såväl arbetare och produktionsresultatet som mellan människa och människa och mellan människa och natur, när arbetarna under industrialismen separeras från jorden.

Redan här formulerar Marx kommunismens uppgift som att på en högre nivå återställa en fullständig och rationellt reglerad enhet mellan människorna och naturen. Men det var först sedan Marx med till exempel Filosofins elände 1847 vänt ryggen åt det abstrakta filosoferandet bland unghегelianerna och upplevt nederlaget för 1848 års revolutioner som han på allvar började fördjupa sina materialistiska studier av kapitalismens sätt att fungera.

En central del av Marx kritik av klassiska borgerliga nationalekonomers värdelära var att dessa betraktat arbetet som källan till allt värde, medan Marx noggrant påpekade att de då stirrat sig blinda på de bytesvärden för marknaden som tillförs av arbetskraften. En av de slutsatser av detta som Marx skulle komma fram till under sina ekonomiska studier var att de då glömmer de bruksvärden från naturen som dessa betraktar som "en fri gåva till kapitalet", vilket innebär att kapitalet under sin konkurrensdrivna ackumulation underminerar både arbetskraften och jorden, "de ursprungliga källorna till all rikedom".

Det tycks ha varit genom sin kontakt med den socialistiska fysikern och goda vännen Roland Daniels intresse för kretsloppet mellan djur och växter som Marx först noterade begreppet metabolism. Människan existerar som Marx skulle förklara "inom naturens universella metabolism" (ämnesomsättningens kretslopp), där hon ur naturen kan utvinna naturens bruksvärden under "den sociala metabolismen".

Men det var några år senare under sina förstudier till *Kapitalet* och under intryck av den växande krisen i det brittiska jordbruket som Marx på allvar började intressera sig för kritiken mot den industriella rovdriften på jorden som utvecklades av den tyske agrokemisten Justus von Liebig.

Här hittade Marx också stoff till sin kritik mot den ohistoriska metoden att analysera jordräntan hos ekonomen David Ricardo och befolkningsfrågan hos Thomas Malthus. Människors relation med naturen har förändrats under utvecklingen av nya produktionssätt. Men det är under kapitalismen som de radikalt förstärkta revorna i förhållandet mellan människan och naturen uppträder.

Och det var särskilt under intryck från Liebig som Marx 1865-66 började revidera sin tidigare mer optimistiska tilltro till samtidens teknologiska framsteg och förstå hur kapitalismens kortsiktiga metoder att motverka jordens avtagande fruktbarhet bara tenderade att skapa nya och "irreparabla metaboliska revor" på en högre och även globaliserad nivå.

Saito redogör för hur Liebig i sin banbrytande bok *Agricultural Chemistry* hade beskrivit hur de brittiska städernas starka befolkningstillväxt under industrialiseringen dramatiskt ökade efterfrågan på den avfolkade landsbygdens jordbruksvaror, samtidigt som matens mineraler inte återförs till jorden som gödsel utan via Londons och andra städers nya vatten-toaletter spolas ut i förorenade floder och hav som avlopp.

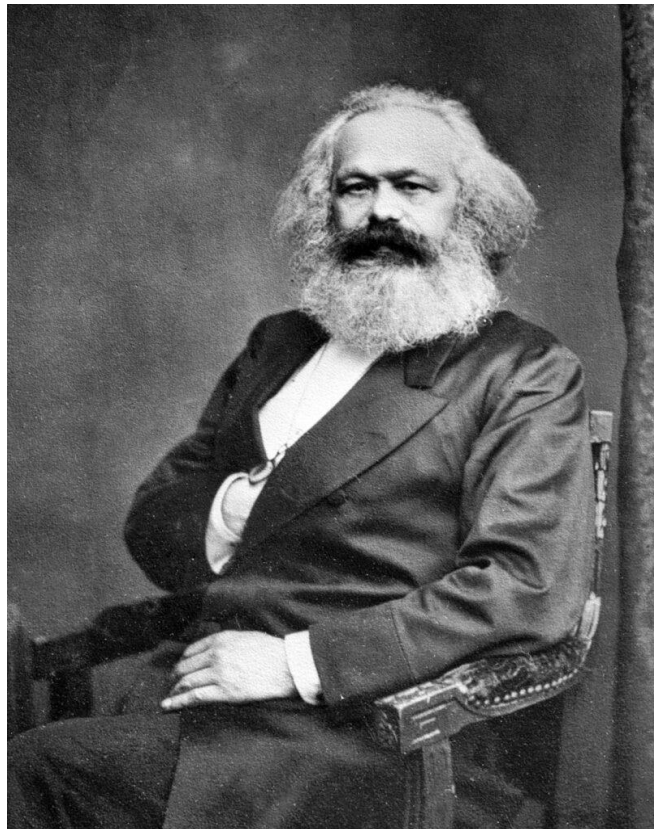
Därmed utarmades inte bara de brittiska åkrarnas fruktbarhet, utan också de länder vars guano (avföring från sydamerikanska sjöfåglar) och ben importerades som gödsel: "Storbritannien berövar alla länder deras fruktbarhet. Hon har redan plundrat slagfälten vid Leipzig, Waterloo

och Krim på ben. Hon har grävt upp och använt många generationers skelett från Siciliens katakomber. Och hon förstör ändå varje år mat för 3,5 miljoner av framtida generationer. Vi kan säga till världen att hon hänger som en vampyr på Europas hals...”, beskrev Liebig.

I *Kapitalet* sammanfattade Marx budskapet som att ”varje framsteg i det kapitalistiska jordbruket är inte endast framsteg i konsten att utsuga jorden, ty varje framsteg som ökar dess fruktbarhet för en begränsad tidsperiod är samtidigt framsteg som förstör källorna till denna fruktbarhet”, samt att ”den kapitalistiska produktionen kan endast utveckla produktionstekniken och den samhällliga organisationen genom att samtidigt förstöra all rikedomskälla – jorden och arbetaren”.

Englands och USA:s desperata råvarujakt på guano och salpeter till sina utarmade jordar drev 1856 USA till att annektera dussintals guanorika öar. Den ledde som Saito påpekar också till våldsamt förtryck av ursprungsfolken på Sydamerikas västkust, liksom till Guanokrigen 1865-66 och Stillahavskrigen för salpeter 1879-84.

I *Kapitalet* beskriver Marx också hur nödvändigheten av att samhälleligt försöka kontrollera och tämja en naturkraft och samtidigt skydda den mot rovdrift har spelat en avgörande roll i historien. Dammanläggningar i Egypten, Lombardiet och Holland och konstgjorda kanaler som i Indien och Persien har inte bara bevattnat jorden, utan också gödslat den genom slammet av mineralämnen från bergen. ”Hemligheten med näringslivets blomstring i Spanien och Sicilien under moreernas välde var det väl utbyggda kanalnätet”.

Karl Marx (1818-1883)

Om Marx tidigare ibland hade kunnat tala om kapitalismens civiliserande roll under kolonialismen ser han nu, utan att idealisera förkapitalistiska samhällen, mest lidande och misär i spåren på upplösningen av traditionella lokalsamhällen som bryter den intima relationen mellan människor och natur. När det brittiska styret under kolonialtiden i Indien enligt Marx införde ”en karikatyr av engelska storgods” och övergav det system av dammar och dränering som tidigare kontrollerats av staten resulterade detta 1866 i torka och en fruktansvärd hungerkatastrof med en miljon döda.

Om Marx tidigare ibland hade kunnat tala om kapitalismens civiliserande roll under kolonialismen ser han nu, utan att idealisera förkapitalistiska samhällen, mest lidande och misär i spåren på upplösningen av traditionella lokalsamhällen som bryter den intima relationen mellan människor och natur. När det brittiska styret under kolonialtiden i Indien enligt Marx införde ”en karikatyr av engelska storgods” och övergav det system av dammar och dränering som tidigare kontrollerats av staten resulterade detta 1866 i torka och en fruktansvärd hungerkatastrof med en miljon döda.

Människan måste enligt Marx i alla samhällen och produktionssätt brottas med naturen för att tillgodose sina behov: ”Frihet kan på detta område bara bestå av detta, att den socialiserade människan, de associerade producenterna, sköter sin metaboliska interaktion med naturen rationellt och bibringar den under sin kollektiva kontroll istället för att domineras av den som en blind makt; och förverkligar denna metabolism med minsta möjliga kostnader av energi och på villkor som är mest värdiga och ändamålsenliga för deras mänskliga natur”.

I sina ekonomiska manuskript 1864-65 varnar Marx för att kapitalismen ”istället för att medvetet och rationellt behandla jorden som en permanent gemensam egendom, som ett inalienerbart villkor för existensen och reproduktionen av kedjan av mänskliga generationer, har exploateringen och förlösandet av jordens krafter”.

Saito visar i ett kapitel om Marx ekologi efter 1868 på hans stora intresse för debatten mellan olika jordbruksexperter av till exempel den ”fysiska” och ”kemiska” skolan om vilka ämnen som är viktigast att tillföra för att öka jordens fruktbarhet, mineraler eller nitrater. Han redovisar till exempel det stora intryck på Marx som tycks ha gjorts av kemisten James Johnston och särskilt den tyske agronomen Carl Fraas, som delvis i polemik mot Liebig mera betonar den stora roll som klimatförändringarna spelar när avskogningen minskar jordens fuktighet och naturliga näringstillförsel av slam.

I ett brev till Engels 1868 beskriver Marx ”en omedvetet socialistisk tendens” hos Fraas. I sin bok *Climate and the Plant World Over Time* visar Fraas enligt Marx hur ”odling – när den växer naturligt och inte är medvetet kontrollerad (som en borgare når han naturligtvis inte fram till denna poäng) – lämnar öknar efter sig, Persien, Mesopotamien, Grekland”.

Fraas var alarmerad över konsekvenserna av den snabba avskogningen i länder som England, Frankrike och Italien, ända högt upp i tidigare otillgängliga bergsområden – vilket han ansåg reste krav på reglering. Genom sin läsning av Fraas och en rad andra forskare som John Tuckett och Friedrich Krichhof hade Marx också noterat i sitt manuskript till volym 3 av *Kapitalet* (del 2 och 3 av *Kapitalet* publicerades efter Marx död av Engels på basis av Marx ofullbordade manuskript) att inte heller skogsbruket var hållbart och att kapitalismens olösliga reva i metabolismen mellan samhället och naturen alltså inte är begränsad till jordens utarmning.

”Utvecklingen av odling och industri i allmänhet har visat sig i så energisk förstörelse av skogarna att allt som görs för att skydda och återställa dem tycks oändligt litet”, hade Marx också noterat i manuskriptet till volym 2 av *Kapitalet*.

Samma kapitalistiska tendens att göra våld på naturens gränser som han såg i det ohållbara skogsbruket noterade han även på ett sätt han fann ”avskyvärt” även i djurhållningen. I en kommentar till ett utdrag från Wilhelm Hamms lovsång till den intensiva köttuppfödningen ifrågasatte också Marx om inte dennas ”fångelseceller” och groteska framavling av abnorma djur till sist kan orsaka ”en allvarlig försvagning av livskraften”.

Saito redovisar hur Marx stora intresse för polemiken mellan Liebig och Fraas och den snabba utvecklingen av naturvetenskap och teknik ledde honom till slutsatsen att det krävdes fördjupade studier för att se hur långt kapitalismen kan skjuta sina ekologiska kriser framför sig och att detta var frågor han fann nödvändigt att utveckla, vilket enligt Saitos uppfattning försenade Marx arbete med de ofullbordade del 2 och del 3 av *Kapitalet*.

Även hos historikern Georg Ludwig von Maurers studier av jämlika förkapitalistiska samhällens insikt om nödvändigheten att försöka reglera metabolismen mellan människor och natur såg Marx i sina etnologiska anteckningsböcker ”en omedvetet socialistisk tendens”. Marx imponerades av den ”naturliga vitaliteten” och ekologiska hållbarheten hos självförsörjande tyska Mark-byar, som enligt honom också varit medeltidens ”enda fokus för frihet och folkliv”.

I ett brev till den ryska narodnikern Vera Zasulich utslöt inte Marx att en socialistisk revolution i Ryssland skulle kunna bygga på liknande bygemenskaper och förklarade att det kapitalistiska systemet i Västeuropa och USA ”står i konflikt med de arbetande massorna, med vetenskapen, och med själva de produktivkrafter den genererar – kort sagt, i en kris som kommer att sluta med dess egen eliminering, genom att moderna samhällen återvänder till en högre form av en ’arkaisk’ (ålderdomlig) typ av kollektivt ägande och produktion”.

Saito understryker att det inte är möjligt att fullt ut förstå Marx ofullbordade kritik av den politiska ekonomin om man ignorerar dess ekologiska dimension. Enligt Saito visar Marx ursprungliga manuskript till *Kapitalets* del 3 upp vissa skillnader jämfört med dem som Engels publicerade efter Marx död, med exempel i en fotnot som gäller analysen av kreditsystemet. Bortom (små) klargöranden av vad Marx uttryckt jämfört med vad Engels publicerat av hans skrifter hävdar Saito att den fjärde delen av de nya samlade verken kommer att publicera anteckningsböcker som är desto viktigare eftersom *Kapitalet* är ofullbordat.

Att läsa dessa originalkällor parallellt med vad som hittills har publicerats i *Kapitalet* kommer enligt Saito att övertyga forskare om att Marx ekologi är en fundamental del av hans kritik av den politiska ekonomin: ”Jag hävdar att Marx ännu starkare skulle ha betonat problemet med ekologisk kris om han skulle ha kunnat fullborda *Kapitalets* volymer 2 och 3”.

Saitos *Karl Marx's Ecosocialism* beskriver mycket litet de viktiga bidrag som Engels själv gjort för att generalisera deras gemensamma slutsatser. I sin geniala lilla skrift *Arbetets andel i apans förvandling till människa* förklarar Engels att djuret bara utnyttjar den omgivande naturen medan människan behärskar den, men tillägger med en lång katalog av slående exempel:

”Låt oss inte smickra oss alltför mycket med vår mänskliga seger över naturen. Ty varje sådan seger kräver ut sin hämnd av oss. Det är visserligen sant att varje seger i första hand medför de följder som vi räknat med, men i andra och tredje hand har den helt andra och oförutsedda verkningar som alltför ofta upphäver de första...

På detta sätt påminns vi vid varje steg vi tar om att vi ingalunda behärskar naturen som en erövrare behärskar ett främmande folk, som någon som står utanför naturen, utan att vi med kött och blod och hjärna tillhör naturen och står i dess mitt och att hela vårt herravälde över den består i att vi framför alla andra varelser känner dess lagar och kan använda dem på rätt sätt”.

För att restaurera denna metaboliska reva, som skärpts till bristningsgränsen under kapitalismen, och upprätta vad som idag kallas ett hållbart samhälle krävs enligt Marx i *Kapitalet* ett högre samhälle, det vill säga socialism:

”I en högre socioekonomisk formation kommer privat ägande av jorden att framstå lika absurt som privat ägande av andra människor. Inte ens ett helt samhälle, en nation, eller alla samtidigt existerande samhällen tillsammans, är ägare till jorden. De är helt enkelt dess förvaltare, dess förmånstagare, och måste efterlämna den i ett förbättrat tillstånd för kommande generationer.”

Säkert är att Marx och Engels om de levat idag – när kapitalismens irreparabla metaboliska reva har utvecklats till ett existentiellt hot mot allt civiliserat liv – skulle ägna en avgörande uppmärksamhet åt att följa och förstå det allra senaste inom dagens klimat- och Earth System-

forskning.

Det blir då en huvuduppgift för dagens marxister att återknyta den röda tråden till pionjärernas ekologiska förstudier och liksom dem förstå socialismen som den livsnödvändiga nyckeln till en rationell reglering av ämnesomsättningen mellan människor och natur.

Lästips

Michael Löwy: [Från Marx och Engels till ekosocialism](#)

Andreas Malm: [Växthuseffekten, klimatet och vädret](#)

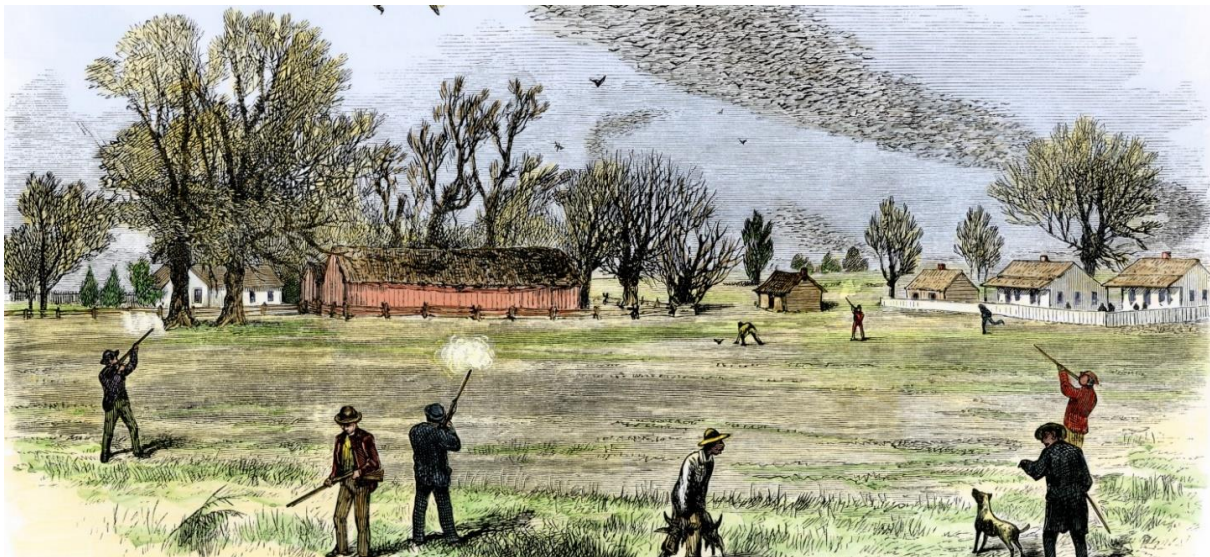
Proletären

En miljon arter hotas av utrotning – därför är den biologiska mångfalden så viktig

Bo Brinkhoff

Proletären 16/7 2019

En miljon djurarter hotas av utrotning de närmaste 50 åren, enligt FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald. Hotet mot den biologiska mångfalden är ett hot mot hela mänskligheten – och kan bara lösas genom systemomfattande förändringar.

1850 fanns flera miljoner vandringsduvor i Nordamerika. Några decennier senare var arten nästintill utrotad och 1914 dog den sista i fångenskap.

I vår presenterade IPBES, FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald, sin rapport om tillståndet för världens vilda växter och djur. 145 experter från 50 länder har sammanställt ett stort antal vetenskapliga rapporter för att kunna bedöma de förändringar som skett under de senaste 50 åren.

Expertpanelens rapport är alarmerande. En miljon djurarter är hotade och riskerar utrotning. Men situationen är värre än så. ”Grunden för våra ekonomier, försörjning, livsmedelssäkerhet, hälsa och livskvalitet över hela världen” hotas och det krävs nu ”grundläggande, systemomfattande förändringar” för att rädda mångfalden i ekosystemen. Förändringarna måste omfatta ”tekniska, ekonomiska och sociala faktorer, inklusive tankesätt, mål och värderingar”, menar IPBES ordförande Robert Watson.

Det är flera faktorer som hotar mångfalden. Människan tar allt större områden i anspråk; odlingar, växande städer, skogsavverkning, gruvbrytning, hamnar och oljeborrning. Tre fjärdedelar av jordens landområden och två tredjedelar av havsområdena har förändrats av

mänsklig påverkan. De senaste 50 åren har de stadsbebyggda områdena mer än fördubblats.

Dubbelt så mycket virke tas ut ur jordens skogar. Stora arealer regnskog har avverkats för att skapa utrymme för köttproduktion och oljepalmsodlingar. Många organismer hotas dessutom av ökande exploatering genom jakt och ett intensivt fiske.

Till detta kommer utsläpp från avlopp, industrier och fordon som påverkar luft, hav och sjöar. Miljoner ton giftigt avfall dumpas årligen i havet. Övergödning hotar stora delar av de för mångfalden så viktiga kustområdena. Användningen av biocider slår hårt mot mångfalden.

Befolkningsökningen och den växande konsumtionen är också viktiga faktorer.

Det är ett sjätte massutdöende som inför våra ögon drabbar den biologiska mångfalden. Och i bakgrunden hotar den pågående klimatförändringen.

Så varför är då mångfalden så viktig? En lång rad växter har under årmiljoner anpassats till jordens skilda miljöer och klimat. Växter, allt från havens mikroskopiska växtplankton och de minsta mossorna till kelpskogarna och regnskogarnas bjässar fyller jordens alla beboeliga hörn. De klarar alla skilda förhållanden jorden erbjuder, varierande ljusförhållanden och temperaturer, skiftande vattentillgång och luftfuktighet och en varierande tillgång till de mineralämnena som krävs för deras tillväxt.

När de växer binder de koldioxid, producerar energirika ämnen som cellulosa, stärkelse, fett, proteiner och vitaminer. Samtidigt släpper de ut syre. Och allt detta med hjälp av den solenergi som ständigt flödar mot vår planet. De är i sanning en förutsättning för allt övrigt liv på jorden. Men samtidigt är växterna i sin tur beroende av jordens alla övriga invånare, av bakterier, svampar, mångfalden av småkryp, fåglar och däggdjur.

Först och främst bidrar myriader av småkryp till att döda växter och växtdelar bryts ner så att de bundna mineralämnena frigörs och kan användas på nytt av växterna. Maskar och andra smådjur bidrar till jordens bördighet genom sin aktivitet. Insekter och i vissa fall också fåglar och fladdermöss är nödvändiga för växternas fortplantning då de pollinerar ett stort antal olika blommande växter. Många djur bidrar också aktivt till att sprida växternas frön.

Under årmiljarder har livet på jorden kunnat fortleva under skiftande förhållanden just tack vare samspelet mellan växterna och djuren. Allt hänger ihop i ett mycket intrikat samspel av kretslopp i jordens många skiftande ekosystem. Ekosystem som i sista hand också vi människor är beroende av. Naturen förser oss med mat, rent vatten, syre, läkemedel, byggnadsmaterial, textilier och möjligheter till rekreation.

Jorden har ständigt förändrats. Idag är förändringarna både omfattande och snabba. Den biologiska mångfalden är viktig också för att de ekosystem som har en stor mångfald av arter har en större möjlighet till anpassning till nya förhållanden.

Men att arterna lever vidare är inte nog. Det måste också finnas ett tillräckligt stort antal individer av arten för att upprätthålla en tillräcklig genetisk variation. Det är den variationen som gör det möjligt för arterna att anpassas till nya förhållanden. Ett varierat ekosystem rikt på både arter och individer har störst möjligheter att utvecklas och överleva förändringar.

Naturligtvis kan ekosystemen leva vidare även om arter försvinner. Andra arter kan fylla luckorna, men smygande kvantitativa förändringar leder förr eller senare till kvalitativa omslag eller ”tipping points”. Idag vet vi ytterst lite om när sådana omslag kan tänkas ske eller vad de får för konsekvenser.

För att förklara alla organismers betydelse i ekosystemen används ibland liknelsen om ett stort flygplan där ekosystemets invånare jämförs med nitarna som håller samman flygplanet. Skulle någon eller några nitar lossa så fungerar flygplanet ändå, men lossar alltför många nitar så kraschar planet.

Liknelsen är användbar för att ge en bild av vad som kan hända om alltför många organismer

i ett ekosystem försvinner: Systemet bryter samman. Men liknelsen haltar. Flygplansteknikerna känner till varje vrå av planet och varje nit, dess plats, dimension och funktion. De kan också ersätta förslitna och förlorade nitar. Men ett ekosystem är föränderligt och vilka roller de olika organismerna spelar är till stor del okänt. Varje förlorad organism är oersättlig.

Människans agerande idag kan istället ses som okunniga, slumpmässiga förändringar i ett komplicerat urverk med den ovissa förhoppningen om att allt ändå ska fungera. Man kan höra invändningen att förändringar inte är något nytt, de har alltid varit en del av livets förutsättningar. Det är riktigt. Men förändringar av ekosystem och levande organismer kräver tid, årtusenden och årmiljoner av tid. Problemet idag är att förändringarna går så snabbt, det handlar nu om århundraden eller snarare årtionden.

Ett annat, säkerligen välmenande sätt att visa på mångfaldens betydelse är teorin om ekosystemtjänster. Man försöker beräkna de olika organismernas ekonomiska värde för oss människor. Detta värde skulle då rättfärdiga deras existens. Alla kan förstå att älgar och rådjur, lingon och blåbär och de pollinerande insekterna är av stor ekonomisk betydelse. Granar och tallar förser sågverk och pappersbruk med råvara. Lejon och tigrar kan säkert ge inkomster från ekoturister.

Men tanken leder ändå fel. Den stora delen av de levande varelserna arbetar helt i det fördolda. Vem kan sätta ett pris på ekorrarnas gnagande, gråsuggornas tuggande eller nässlornas växande? Också de otaliga livsformer som ekonomerna aldrig hört talas om har sina platser i ekosystemen. Vi har en moralisk plikt att slå vakt även om dessa till synes oviktiga medresenärer på vår planet.

Utarmningen av den biologiska mångfalden hänger nära samman med den pågående globala uppvärmningen. Redan pressade ekosystem stressas ytterligare av klimatförändringarna. De båda skeendena har också i grunden samma orsaker. Kurvorna för användningen av energi, jordbruksprodukter, skogsråvara, kol, stål, olja och betong pekar allt brantare uppåt, orsakade av kapitalismens omätliga jakt på ständig tillväxt.

Politikerna talar vackra ord om klimat, mångfald och minskade utsläpp, men samtidigt gör de allt för att främja den dyrkade tillväxten. Den kristna, antropocentriska världsbilden som ser naturen som skapad för människan att använda och förbruka har passat kapitalismen som hand i handske.

IPBES har insett det orimliga i politikernas dubbelspel när de skriver att situationen kräver ”grundläggande, systemomfattande förändringar” som måste omfatta både ”ekonomiska och sociala faktorer”. Och när de lägger till att det avgörande i ”en framtida, mer bärkraftig politik måste vara att utveckla globala, finansiella och ekonomiska system för att bygga upp en bärkraftig ekonomi som leder bort från det rådande paradigmet om ekonomisk tillväxt” hamnar de mycket nära en kritik av kapitalismen.

För att ge hållbara resultat måste kampen mot den globala uppvärmningen och bevarandet av den biologiska mångfalden ges en antikapitalistisk inriktning.